

رابطه تفکر انتقادی، تمایز یافتگی و ترس از ارزیابی منفی با سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان

خدامراد مومنی^۱، جهانگیر کرمی^۲، آزاده سرداری^{۳*}

چکیده:

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین تمایز یافتگی خود، ترس از ارزیابی منفی و تفکر انتقادی با سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان انجام شد.

روش: جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان متوسطه شهرستان قصرشیرین (۱۴۰۰ نفر) بود که نمونه‌ای به حجم ۳۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شد. برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های تمایز یافتگی خود، ترس از ارزیابی منفی، تفکر انتقادی و سازگاری اجتماعی استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها نیز از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که بین ترس از ارزیابی منفی با سازگاری اجتماعی همبستگی منفی وجود دارد. اما بین تمایز یافتگی خود و تفکر انتقادی با سازگاری اجتماعی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. در حالت کلی نیز نتایج نشان داد که تمایز یافتگی خود، ترس از ارزیابی منفی و تفکر انتقادی توان پیش‌بینی سازگاری اجتماعی را دارند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که بهبود تفکر انتقادی و تمایز یافتگی خود و کاهش ترس از ارزیابی منفی می‌تواند منجر به سازگاری اجتماعی شود.
واژگان کلیدی: تمایز یافتگی خود، ترس از ارزیابی منفی، تفکر انتقادی، سازگاری اجتماعی.

^۱ دانشیار و عضو هیئت علمی گروه روان‌شناسی دانشگاه رازی

^۲ دانشیار و عضو هیئت علمی گروه روان‌شناسی دانشگاه رازی

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی دانشگاه رازی،^{*} نویسنده‌ی مسئول: a.sardary2014@yahoo.com

The Relationship Between Critical Thinking, Differentiation of Self and Fear of Negative Evaluation with Social Adjustment in Students

Momeni, Kh.; Karami, J.; Sardari, A.

Abstract:

Introduction: The aim of this study is investigate the relationship between differentiation of self, fear of negative evaluation and critical thinking with social adjustment in students.

Method: Statistical population included all high school students in Qasr-e Shirin city (1400 persons) that a sample of 300 subjects were selected by cluster random sampling. To collect the data, the differentiation of self, fear of negative evaluation, critical thinking and social adjustment was used. To analyze the data, Pearson correlation and regression analysis were used.

Results: The results showed negative correlation between the fear of negative evaluation with social adjustment. But the differentiation of self and critical thinking showed a significant positive correlation with social adjustment. In general, the results showed the differentiation of self, fear of negative evaluation and critical thinking are able to predict social adjustment.

Conclusion: According to the results, it can be concluded that improve critical thinking and differentiation of self and reducing the fear of negative evaluation could lead to social harmony and adjustment.

Keywords: Differentiation of self, fear of negative evaluation, critical thinking, social adjustment.

مقدمه

توان سازگاری در انسان از جمله خصیصه‌هایی تلقی می‌شود که نقش اساسی در تأمین بهداشت روانی و جسمانی او دارد. سازگاری تلاش فرد برای کنار آمدن و بقا یافتن در محیط اجتماعی و فیزیکی است (چامبا و کیالو^۱، ۲۰۱۱). انسان به عنوان موجودی اجتماعی همواره در صدد کسب مهارت‌هایی جهت ارتباط خود با دیگران بوده تا به این ترتیب به سازگاری با محیط نائل شود. سازگاری یک تمایل ذاتی روان‌شناختی برای کنار آمدن با چالش‌های زندگی و جریانی پویاست که به پاسخ فرد نسبت به محیط و تغییراتی که در آن رخ می‌دهد اشاره دارد (مری بسیل^۲، ۲۰۱۱). همانند سایر مفاهیم روان‌شناختی تعریف سازگاری اجتماعی هم به اشکال مختلف صورت گرفته و شاید بهترین تعریف آن رفتار مفید و موثر انسان در تطبیق با محیط فیزیکی و روانی باشد (تقی‌زاده

¹ CHumba & Kayla

² Mary Basil

و عبدی ورمزان، ۱۳۹۳). سازگاری اجتماعی به پردازش اطلاعات دریافتی از محیط اجتماعی و عملکرد فرد در موقعیت‌های اجتماعی اشاره دارد (میکلا و میهالکا^۱، ۲۰۰۷). اساس سازگاری اجتماعی به وجود آوردن تعادل بین خواست‌های خود و انتقادات اجتماع است که می‌تواند بر تمام ابعاد زندگی فرد تأثیر گذارد (دینگرا، مانزو تکور^۲، ۲۰۰۵).

در شکل‌گیری سازگاری اجتماعی عواملی چون شیوه‌های تربیتی، خانواده و آموزش و پرورش مؤثر هستند (امیدیان، حسینی کافی آبادی و زندوانیان، ۱۳۹۳؛ طولابی، صمدی و مطهری‌نژاد، ۱۳۹۲؛ رستمی و احمدنیا، ۱۳۹۰). تمایز یافتگی یکی از زمینه‌های لازم برای سازگاری ارتباطی و اجتماعی می‌باشد (کلید^۳، ۲۰۰۰). مفهوم تمایز یافتگی راهی برای فهم وضعیت وابستگی متقابل است. اشخاص با سطح تمایز یافتگی پایین، بیشتر زندگیشان را صرف نگهداری سیستم روابطشان با دیگران نموده و تصمیمات اصلی خود را بر اساس اجتناب از تعارض و آنچه زندگی‌شان را دچار نوسان نکند، می‌گیرند (گیسون و دونیگیان^۴، ۲۰۰۶). تمایز یافتگی را در دو سطح می‌توان بررسی کرد: یکی به عنوان فرایندی که درون فرد رخ می‌دهد که شامل عوامل جایگاه من و واکنش‌پذیری هیجانی است؛ و دیگری به عنوان فرایندی که در روابط بین افراد به وقوع می‌پیوندد که شامل عوامل هم‌آمیختگی با دیگران و برش هیجانی است (میزر^۵، ۲۰۱۱). شواهد تجربی به طور گسترده از تأثیر سطح تمایز خود بر ابعاد سلامت روان سخن به میان آورده و تمایز یافتگی خود را عامل مهمی در ارتقای سلامت روان دانسته‌اند (هوپر و دیپوی^۶، ۲۰۱۰؛ ویلیامسون، سندیک و لی^۷، ۲۰۰۷؛ چانگ و گال^۸، ۲۰۰۶).

نوجوانی به عنوان یکی از دوره‌های مهم رشد با تغییرات چشمگیر در روابط میان‌فردی مشخص می‌شود. گستره روابط نوجوان از محدوده خانواده فراتر رفته و با دامنه گسترده‌ای از موقعیت‌های اجتماعی جدید روبه‌رو می‌شود (فلورس و دایاز^۹، ۱۹۹۵). روابط با همسالان نقش مهمی در رشد مهارت‌های اجتماعی و احساسات شخصی زیربنایی برای سازگاری در طول زندگی دارد (لاگرگا و لوپز^{۱۰}، ۱۹۹۸). آغاز دوره نوجوانی با افزایش میل و تلاش برای شناخت خود، نگرانی درباره‌ی تصور از خود و نوعی از خودمیان‌بینی مشخص می‌شود که به نوجوان اجازه نمی‌دهد بین افکار خود و دیدگاه دیگران به ویژه همسالان تمایز ایجاد کند؛ بنابراین برای نوجوانان ترس از ارزیابی منفی افزایش

¹ Miclea & Mihalca

² Dingra, Manhas & Thakur

³ Glad

⁴ Gibson & Donigian

⁵ Maser

⁶ Hooper & DePuy

⁷ Williamson, Sandage & Lee

⁸ Chung & Gale

⁹ Flores & Diaz

¹⁰ La Greca & Lopez

می‌یابد (پاکلک^۱، ۲۰۰۴). ترس از ارزیابی منفی، به ترس و نگرانی نوجوانان درباره ارزیابی‌های منفی دیگران اشاره می‌کند (انگلز و همکاران^۲، ۲۰۱۰). امروزه بسیاری از محققان تربیتی پرورش مهارت‌های تفکر انتقادی را از هدف‌های اساسی آموزش و پرورش می‌دانند زیرا تفکر انتقادی برای موفقیت در جهان معاصر که دانش با سرعت زیاد در حال افزایش است، ضرورت اساسی تلقی می‌شود (مارینا و هالپرن^۳، ۲۰۱۱).

تفکر انتقادی گرچه قدمتی به قدمت پیدایش انسان متمدن و متفکر دارد، اما در متون علمی تا قرن بیستم مورد توجه وسیع و جدی قرار نگرفته بود. یکی از دلایل اهمیت تفکر انتقادی این است که نیاز برای شهروندان واجد شرایط و دارای تفکر انتقادی برای مشارکت فعال در جامعه ضروری است و مردم باید همگام با تغییرات سریع جهانی حرکت کنند (اوزن^۴، ۲۰۱۳). گرایش به تفکر انتقادی به صورت مجموعه‌ای از نگرش‌ها و عادات ذهنی تعریف شده است (سوسو^۵، ۲۰۱۳). در طی دو دهه گذشته چندین مطالعه تجربی به ارتباط گرایش به تفکر انتقادی با عملکرد در حوزه‌های مختلف پرداخته‌اند. به عنوان مثال گرایش به تفکر انتقادی با عملکرد تحصیلی خوب، عملکرد شغلی و حرفه‌ای خوب، انعطاف‌پذیری، اتکاء به نفس و غلبه بر تعصب شناختی در استدلال کردن رابطه دارد (سوسو، ۲۰۱۳). همچنین از نظر مارین و هالپرن (۲۰۱۱)، علی‌رغم بذل توجه به تفکر انتقادی و گرایش به آن، مطالعات تجربی اندکی در سطوح دبیرستان و سنین پایین وجود دارد و بیشتر تحقیقات، ناظر بر دوره بعد از دبیرستان می‌باشند. این درحالی است که توجه به گرایش تفکر انتقادی باید از سطوح پایین‌تر تحصیلی مورد توجه نظام‌های آموزشی قرار بگیرد.

بنابراین با توجه به مطالب بیان شده هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه تمایز یافتگی، ترس از ارزیابی منفی و تفکر انتقادی با سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان می‌باشد. با توجه به بررسی‌های به‌عمل آمده در پژوهش‌های پیشین این متغیرها در رابطه با یکدیگر مورد بررسی قرار نگرفته‌اند.

روش

پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع و اهداف مورد نظر، از نوع تحقیقات توصیفی همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه مدارس دولتی آموزش و پرورش شهرستان قصرشیرین در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بود که با استعلام از اداره آموزش و پرورش نفر بوده‌اند. حجم نمونه با توجه به تعداد جامعه آماری پژوهش مذکور و براساس

¹ Puklek

² Ingles et al

³ Marina & Halpern

⁴ Ozen

⁵ Sosu

جدول مورگان تعداد ۳۰۰ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده انتخاب شد. سپس پرسش‌نامه‌های پژوهش توزیع و پس از اجرای تحقیق، ۳۰۰ پرسش‌نامه در مرحله فرضیه آزمایشی تحلیل شدند.

ابزار

پرسش‌نامه ترس از ارزیابی منفی: فرم کوتاه مقیاس ترس از ارزیابی منفی دارای ۱۲ ماده پنج گزینه‌ای است که به روش لیکرت (۵ درجه‌ای) میزان اضطراب تجربه شده افراد در برابر ارزیابی منفی را می‌سنجد (لری^۱، ۱۹۸۳). همبستگی این فرم با فرم اصلی ۰/۹۶ و همسانی درونی کل مقیاس نیز ۰/۸۹ گزارش شده است (ویکس و همکاران^۲، ۲۰۰۵). داداش‌زاده و همکاران (۱۳۹۱) فرم کوتاه مقیاس را به فارسی ترجمه و اعتبار محتوای آن را مورد تایید قرار داده‌اند. اعتبار آزمون به روش بازآزمایی و با فاصله زمانی دو هفته برابر با ۰/۹۸ و همسانی درونی آن به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و ۰/۷۴ به دست آمد.

پرسش‌نامه تمایز یافتگی از خود: این ابزار یک پرسش‌نامه ۴۳ ماده‌ای است که به منظور سنجش تمایز یافتگی افراد به کار می‌رود. گزینه‌های این ابزار در یک طیف لیکرتی ۶ درجه‌ای (۱ برای ابتدا در مورد من درست و ۶ برای کاملاً در مورد من صحیح است) تنظیم شده است. نمره‌های بالا و پایین در این مقیاس، به ترتیب بیانگر سطح تمایز یافتگی بالا و پایین می‌باشند. اسکورن و فرید لندر^۳ (۱۹۹۸) ضریب پایایی آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۸۸ و برای خرده مقیاس‌های واکنش‌پذیری عاطفی ۰/۸۸، موقعیت من ۰/۸۵، گریز عاطفی ۰/۷۹، و هم‌آمیختگی با دیگران ۰/۷۰ گزارش داده‌اند. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و ۰/۸۰ به دست آمد.

پرسش‌نامه تفکر انتقادی: این پرسش‌نامه حاوی ۳۴ سوال چندگزینه‌ای با یک پاسخ صحیح در پنج حوزه مهارت‌های تفکر انتقادی شامل ارزشیابی، استنباط، تحلیل، استدلال قیاسی و استدلال استقرایی است. هر سوال ۱ امتیاز داشته و امتیاز نهایی در آزمون ۳۴ است (فاکینو و فاکینو^۴، ۱۹۹۴). ضریب پایایی آزمون ۰/۶۲ و اعتبار سازه خرده مقیاس‌ها با همبستگی مثبت و بالا بین ۰/۶۵-۰/۶۰ گزارش شده است (خلیلی و سلطانی، ۱۳۸۲). در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و ۰/۸۳ به دست آمد.

¹ Leary

² Weeks et al

³ Skowron&Friedlander

⁴ Facione & Facione

پرسش نامه سازگاری اجتماعی: این پرسش نامه در سال ۱۹۶۱ توسط بل^۱ تدوین گردید. وی در زمینه سازگاری دو پرسش نامه ارائه کرده که یکی مربوط به دانش آموزان و دانشجویان؛ و دیگری مربوط به بزرگسالان است. این پرسش نامه دارای ۱۶۰ سوال و پنج خرده مقیاس (سازگاری در خانه، سازگاری شغلی، سازگاری تندرستی، سازگاری عاطفی و سازگاری اجتماعی) است. پاسخگویی به سوالات به صورت بله، خیر و نمیدانم بوده و تصحیح پرسش نامه با استفاده از کلید انجام می شود. در مطالعه اخیر از خرده مقیاس سازگاری اجتماعی استفاده شد که ۳۲ سوال دارد. بل (۱۹۶۲) ضریب پایایی را برای سازگاری اجتماعی ۰/۸۸ گزارش کرده است. نمره بالا در این مقیاس نشانه دوری و کناره گیری از تماس اجتماعی است. این پرسش نامه توسط بهرامی احسان بعد از ترجمه و ویرایش بر روی ۲۰۰ نفر به صورت تصادفی اجرا شد. پایایی این آزمون با روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید و ضریب آلفای آن معادل ۰/۸۹ به دست آمد. در پژوهش دیگری که در سال ۱۳۷۴ توسط عبدی فرد بر روی ۱۵ نفر از دانشجویان شاغل به تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه مشهد صورت گرفت، پایایی آزمون با روش ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۸۸ به دست آمد (به نقل از فتحی آشتیانی و داستانی ۱۳۹۲). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ این پرسش نامه ۰/۸۶ شد.

یافته ها

ابتدا میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱- میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
تمایز یافتگی خود	۱۴۸/۰۱	۱۵/۳۲
ترس از ارزیابی منفی	۳۹/۶۳	۷/۶
تفکر انتقادی	۹/۰۳	۳/۲۳
سازگاری اجتماعی	۱۵/۹۷	۳/۶۶

در ادامه همبستگی بین متغیرهای پژوهش از طریق همبستگی پیرسون بررسی شد که نتایج آن در جدول ۲ دیده می شود.

^۱ Bell

جدول ۲- همبستگی بین تمایز یافتگی، ترس از ارزیابی منفی و تفکر انتقادی با سازگاری اجتماعی

متغیر	همبستگی	سطح معناداری
تمایز یافتگی	۰/۲۲	۰/۰۰۱
ترس از ارزیابی منفی	-۰/۳۲	۰/۰۰۱
تفکر انتقادی	۰/۴۱	۰/۰۰۱

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که بین تمایز یافتگی و تفکر انتقادی با سازگاری اجتماعی رابطه مثبت معناداری وجود دارد و بین ترس از ارزیابی منفی با سازگاری اجتماعی همبستگی منفی معناداری وجود دارد.

جهت بررسی میزان پیش‌بینی سازگاری اجتماعی بر اساس تمایز یافتگی، ترس از ارزیابی منفی و تفکر انتقادی از روش تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳- نتایج رگرسیون همزمان برای پیش‌بینی سازگاری اجتماعی

متغیر پیش‌بین	R	R ²	F	B	Std	β	t	سطح معناداری
تمایز یافتگی	۰/۵۱	۰/۲۵	۳۳/۵۲	۰/۰۵	۰/۰۱۳	۰/۱۸	۳/۶۸	۰/۰۰۱
ترس از ارزیابی منفی				۰/۰۹۹	۰/۰۱۹	۰/۲۶	۵/۰۷	۰/۰۰۱
تفکر انتقادی				۰/۴۷	۰/۰۶۴	۰/۳۸	۷/۳۹	۰/۰۰۱

برای پیش‌بینی سازگاری اجتماعی از تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد و نتایج نشان داد که F مشاهده شده ($F=۳۳/۵۲$) معنادار است و متغیرهای پیش‌بین با هم $۰/۲۵$ واریانس سازگاری اجتماعی را تبیین می‌کنند. بنابراین ضرایب رگرسیونی متغیرهای پیش‌بین نشان می‌دهند که تمایز یافتگی با $\beta=۰/۱۸$ و $t=۳/۶۸$ و ترس از ارزیابی منفی با $\beta=۰/۲۶$ و $t=۵/۰۷$ توان و تفکر انتقادی با $\beta=۰/۳۸$ و $t=۷/۳۹$ توان پیش‌بینی سازگاری اجتماعی را دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین تمایز یافتگی، ترس از ارزیابی منفی و تفکر انتقادی با سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان بود. نتایج ضریب همبستگی پیرسون حاکی از آن است که همبستگی مثبت و معناداری بین تمایز یافتگی، ترس از ارزیابی منفی و تفکر انتقادی با سازگاری اجتماعی وجود دارد و همچنین تمایز یافتگی، ترس از ارزیابی منفی و تفکر انتقادی توان پیش‌بینی سازگاری اجتماعی را دارند. یکی از نتایج پژوهش رابطه بین تمایز یافتگی و سازگاری اجتماعی بود

که این یافته با نتیجه پژوهش (گلید، ۲۰۰۰) همخوان می‌باشد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که افراد تمایز یافته تعریف مشخصی از خود و عقایدشان دارند. آن‌ها می‌توانند جهت خویش را در زندگی انتخاب کرده و در موقعیت‌های شدیداً عاطفی که در بسیاری از افراد منجر به بروز رفتارهای غیرارادی و گرفتن تصمیمات نافرجام می‌شود، کنترل خود را از دست ندهند و با در نظر گرفتن عقل و منطق تصمیم‌گیری کنند. در مقابل، افراد تمایز نایافته که هویت تعریف شده‌ای از خود ندارند و در نقش‌ها و مسائل بین شخصی موجود همراه با موج عاطفی خانواده حرکت می‌کنند، اضطراب مزمن بالایی را تجربه می‌کنند و مستعد مشکلات روان‌شناختی و بروز نشانه‌های بیماری هستند. افراد دارای سطح خودتمایزی بالا نشانگان بیماری روانی و مشکلات روان‌شناختی کمتر از خود نشان می‌دهند (شکیبایی، ۱۳۸۵).

افزایش تمایز یافتگی خود به فرد کمک می‌کند تا در موقعیت‌های گوناگون کنترل موفق داشته و توانایی بیشتری در کسب جایگاه من در ارتباطات بین فردی کسب کند و این امر تضمین‌کننده بهبودی سطح سازگاری می‌باشند. براساس شواهد الگوهای تمایز یافتگی خانواده اصلی، تاثیر مهمی بر عملکرد اجتماعی دارد (پاپکو، ۲۰۰۴). از دیدگاه بوئن تمایز یافتگی به فرد کمک می‌کند مسیر خود را ترسیم کند، بدون آنکه دائماً از رهنمودهای دیگران پیروی نماید. بنابراین دانش‌آموزانی با تمایز یافتگی بالا که مهارت‌های اجتماعی را به‌طور واقعی یاد می‌گیرند، تمرین می‌کنند و شایستگی خود را به‌کار می‌گیرند، قطعاً می‌توانند در ورود به گروه همسالان و دوست‌یابی موفق بوده، تعاملی مثبت در روابط خود با همسالان داشته و دامنه‌ای از رفتارهای مقبول را از خود نشان دهند. کودکان و نوجوانانی که قواعد اجتماعی گروه همسالان را به خوبی یاد می‌گیرند و نیز روابط قوی و مستحکمی با اعضای خانواده و اجتماع برقرار می‌کنند؛ به احتمال زیاد سطح بالایی از سازگاری اجتماعی را از خود بروز خواهند داد.

از دیگر نتایج پژوهش رابطه بین تفکر انتقادی با سازگاری اجتماعی بود. این یافته با نتایج پژوهش (امیدیان و همکاران، ۱۳۹۳؛ تویس، ۱۹۹۵ و تایر، ۱۹۹۴) همخوان می‌باشد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت دانش‌آموزانی که از قدرت تحلیل، استدلال و ارزشیابی بیشتری برخوردارند، میزان سازگاری بالاتری دارند. با توجه به این امر که توانایی تفکر به شیوه‌ای انتقادی، عضوی اساسی در جهان معاصر محسوب می‌شود. جایی که دانش جدید با سرعتی فزاینده در حال تولید است، رشد مهارت‌های تفکر انتقادی را به عنوان مهم‌ترین دلیل برای آموزش رسمی در نظر می‌گیرند (مارین و هالپرن، ۲۰۱۰). افراد دارای این نوع تفکر دارای ویژگی‌هایی هستند که می‌توانند عزت نفس شخصی و اجتماعی آن‌ها را افزایش دهد، از جمله تلاش مستمر در جهت پیشرفت که خود می‌تواند عزت نفس فرد را تحت تاثیر قرار دهد و به بی‌تقصی در قضاوت‌ها، آگاهی و هوشیاری فرد نسبت به نقاط ضعف و قوت خود منجر می‌شود (کوهن، ۲۰۰۷). بنابراین در جریان تفکر انتقادی، همان‌طور که فرد سعی می‌کند به پردازش اطلاعات پرداخته و به جداسازی اطلاعات درست و نادرست پردازد. از طرفی استدلال‌های خود را نیز در معرض معیارهای قوی سنجش قرار

می‌دهد تا به شناخت دقیق‌تر و موثرتری در رابطه با دیگران و مسئله پیش‌رو برسد. در واقع به مرور کنترل بر کارکردهای ذهن خویش را تمرین کرده و خطاهای فکری را در نظر می‌گیرد و درمی‌یابد که برای هر احساسی که تجربه می‌کنیم، فرایند فکری مرتبطی وجود دارد و ما را به عمل خاصی تحریک می‌کند و به تحلیل افکار مثبت و منفی که در پس احساسات وجود دارند؛ و پرهیز از سوگیری‌ها و خودمحوری‌ها می‌پردازد. بنابراین مهارت و نگرش تفکر انتقادی می‌تواند سطح آمادگی برای سازگاری اجتماعی را در دانش‌آموزان بالا ببرد.

همچنین نتایج پژوهش نشان داد که بین ترس از ارزیابی منفی با سازگاری اجتماعی همبستگی منفی معناداری وجود دارد که این یافته با نتایج پژوهش پاینلس و مینیک (۲۰۰۵)، زو، هودسون و رپی (۲۰۰۷) همخوان می‌باشد. در تبیین رابطه بین ترس از ارزیابی منفی با سازگاری اجتماعی می‌توان گفت که افراد با ویژگی ترس از ارزیابی منفی یا تصور درستی از توانش‌های ذهنی و شخصی خود نداشته و یا توانایی‌های خود را به صورت منفی ارزیابی می‌کنند. این نوع افراد، نقص‌های رفتاری جزئی خود را برجسته کرده و یک حالت بیش‌حساسیتی نسبت به توانایی‌های خود دارند. با چنین سوگیری، این افراد وقتی در مناسبات اجتماعی قرار می‌گیرند، توان برقراری ارتباط با دیگران، گوش دادن فعال و روابط همدلانه با دیگران را نخواهند داشت. این مهم باعث کناره‌گیری آنها از موقعیت اجتماعی و بالطبع به نقص در عملکرد اجتماعی آن‌ها منجر می‌شود. در این راستا شارما، آلبری و کوک (۲۰۰۱) بر این باورند، افراد مبتلا به سوگیری شناختی متمرکز بر خود، به علت ارزیابی منفی که از خود دارند، اغلب احساس می‌کنند مهارت‌ها، توانایی‌ها و خصیصه‌های شخصیتی خاصی را که مستلزم روابط بین فردی موثر است، را ندارند. نتیجتاً وقتی در موقعیت‌های اجتماعی بخصوص موقعیت اجتماعی تهدید کننده قرار می‌گیرند. علی‌رغم توان ذهنی و مهارت‌های لازم از برآورده کردن خواسته‌های اجتماعی خود و دیگران ناتوان هستند. این مهم به‌نوبه خود منجر به کناره‌گیری آن‌ها از جمع و چنانچه این انزوا امکان نداشته باشد، به درگیری ذهنی، ستیز درونی و ناسازگاری اجتماعی در آن موقعیت می‌شوند. همچنین در همسویی با تحقیقات فوق پاینلس و مینیک (۲۰۰۵) معتقدند، سوگیری شناختی خودتم‌کزی، نوعی آسیب‌پذیری شناختی در پردازش اطلاعات است و افراد مبتلا به این سوگیری، معمولاً دل‌مشغولی و اشتغال ذهنی فراوانی به توانایی‌های خود دارند. از آنجا که چنین دل‌مشغولی غالباً منفی است، ارزیابی و دیدگاه واقع‌بینانه‌ای از استانداردهای اجتماعی ندارند و این مساله سازگاری اجتماعی آن‌ها را در مناسبات بین فردی دچار اغتشاش می‌سازد. به طور کلی، محققان براین باورند که ترس از ارزیابی منفی به علت حالت خودمداری، بیش‌حساسیتی، دیگرانتقادی و ستیزدرونی که در ارتباطات اجتماعی برای افراد به وجود آورده، توانایی افراد را جهت حل مساله موثر مشکلات اجتماعی را مختل نموده و موجبات ناسازگاری اجتماعی می‌شود. مجموع این یافته‌ها تلویحات بسیاری برای برنامه‌ریزی به منظور بالا بردن سطح بهزیستی دانش‌آموزان به طور خاص و جامعه به‌طور عام مطرح می‌کند. درواقع چنانچه مجموع تلاش‌ها جهت بهبود وضعیت جامعه در راستای افزایش بهره‌وری باشد، بدون شک از طریق

افزایش تفکر انتقادی، تمایز یافتگی و کاهش ترس از ارزیابی منفی، سازگاری اجتماعی بالا رفته و افراد را به تلاش و پشتکار وامی دارد و روح نشاط و سرزندگی را برای جامعه به ارمغان می آورد.

منابع

- امیدیان، مرتضی؛ حسینی کافی آبادی، اعظم السادات و زندوانیان، احمد (۱۳۹۳). اثر آموزش راهبردهای حل مسئله اجتماعی بر سازگاری اجتماعی. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، دوره‌ی، شماره‌ی ۱۳.
- خلیلی، حسین و سلیمانی، محسن (۱۳۸۲). تعیین اعتماد، اعتبار و هنجار نمرات آزمون‌های مهارت‌های تفکر انتقادی کالیفرنیا فرم ب. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بابل*، ۵(۲)، ۸۴-۹۰.
- تقی‌زاده، محمد احسان و عبدی ورمزان، مراد (۱۳۹۳). اثربخشی راهبردهای فراشناختی بر افزایش هوش اجتماعی و سازگاری اجتماعی. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، دوره‌ی ۴، شماره‌ی ۱۴.
- داداش‌زاده، حسین؛ رخساره، یزدان دوست؛ بنفشه، غزایی و علی اصغر، اصغر نژاد (۱۳۹۱). اثربخشی درمان شناختی- رفتاری گروهی و مواجهه درمانی بر میزان سوگیری تعبیر و ترس از ارزیابی منفی در اختلال اضطراب اجتماعی. *مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران*، ۱۸(۱)، ۴۰-۵۱.
- رستمی، صباح و احمدنیا، شیرین (۱۳۹۰). تعیین سهم مولفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستان شهر جوانرود سال ۱۳۸۹. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، سال چهارم، شماره ۱۱.
- شکیبایی، طیبه (۱۳۸۵). بررسی تاثیر آموزش خودتمایزسازی بر سلامت روان زنان پس از طلاق. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی*.
- طولابی، زینب، صمدی، سعید و مطهری‌نژاد، فاطمه (۱۳۹۲). بررسی نقش میانجی عزت نفس و خود کارآمدی در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و سازگاری اجتماعی جوانان شهر مشهد. *فصلنامه مطالعات جامعه شناختی جوانان*. سال سوم، شماره نهم، صفحات ۱۱۵-۱۳۲.
- فتحی آشتیانی، علی و داستانی، محبوبه (۱۳۹۲). *آزمون‌های روان‌شناختی ارزشیابی شخصیت و سلامت روان*. انتشارات بعثت.

Bell, H. M. (1962). The adjustment inventory: adult form. Palo Alto: Consulting Psychological Press.

Cohen SH. Critical thinking in the pediatric unit: Skills to access analyze and act. Massachusetts: HCPro; 2007.

Chumba, R. j., Kyalo, P. M. (2011). Selected factors influencing social and academic adjustment of undergraduate students of Edgerton University Ngoro campus. *International journal of business and social science*, 2, 18.

Chung, H. & Gale, H. (2006). Comparing Self-differentiation and psychological well-being Between Korean and European American Students. *Contemporary Family Therapy*; 28(3), 367-381.

Dhingra, R., Manhas, S., Thakur, N. (2005). Establishing connectivity of emotional quotient (EQ), spiritual quotient with social adjustment: A study of Kashmiri Migrant Woman. *J. Hum. Ecol.* 18 (4), 313-317.

Facione AP, Facione NC. The California critical thinking skills test and national. League for Nursing accreditation requirement Millbrae. CA: Academic; 1994: 5.

Flores, M. F., & Diaz, R. D. (1995). Development and validation of a Multidimensional Assertiveness Scale for Students. **Revista Mexicana de Psicología**, 12, 133-144.

Glad, G. E. (2000). The effect of self differentiation on marital conflict. *American Journal of Pastoral Psychology*, 2, 32-73.

Gibson, J. M. Donigian, J. (2006). Use of Bowen Theory. **Journal of addictions & Offender Counseling**, 4.

Hooper, L. M. & DePuy, V. (2010). Community Sample Mediating and Moderating Effects Of Differentiation of Self on Depression Symptomatology in a Rural Community Sample. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 18(4), 358-368.

Ingles, C. J, La Greca, A. M, Marzo, J. C, Garcia-Lopez, L. J & Garcia-Fernandez, J. M, (2010). Social anxiety scale for adolescents: Factorial invariance and latent mean differences across gender and age in Spanish adolescents, *Journal of Anxiety Disorders*, 24, 847-855.

La Greca, A. M., & Lopez, N. (1998). Social anxiety among adolescents: Linkages with peer relations and friendships. **Journal of Abnormal Child Psychology**, 26, 83-94.

Leary, R. M. (1983). A brief version of the fear of negative evaluation scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9, 371-375.

Mary Basil, N. (2011). Ethnic Group, Age and Gender Differences in Social Adjustment of Teenagers in Nigeria. *International Journal of Psychological Studies*, 3(1); 58-68.

Miclea, M., Mihalca, L. (2007). A computerized platform for assessment of school readiness in Cognition, *Brain, Behavior*, 7(1), 83-90.

Maser, M. J. (2011). A Constructive Validity of Differentiation of Self Measures & their Correlates. PhD Dissertation, Seton Hall University.

Marina, L. M. & Halpern, D. F. (2011). Pedagogy for developing critical thinking in adolescents: Explicit instruction produces greatest gains. *Thinking Skills and Creativity*, 6, 3-11.

Ozen, Mehtap (2013). Investigation of Pre – Service Mathematize Matias Teachers Critical Thinking Processes Through Statistical and Probabilistic Knowledge in the Context of Popular Media Texts. A Thesis Submitted to the

Graduate School of Social Sciences Middle East Technical University, in Partial Fulfilment of the Requirements for the Degree of Master of Science in the Department of Elementary Sciences and Mathematics Education.

Puklek, M. (2004). Development of the two forms of social anxiety in adolescence, *Horizons of Psychology*, 13, 27-40.

Popko, ora, Peleg. (2004). Differentiation and anxiety in Adolescents, university of Haifa. *Journal of Adolescents*, 22, 342-332.

Pineles, S. L. and Mineka, S. (2005). Attentional biases to internal and external sources of potential in social anxiety. *Journal of abnormal psychology*, 114(2), 314-318.

Sosu, M.E. (2013). The development and psychometric validation of a critical thinking disposition scale. *Thinking skills and creativity*, 9 (2013), 107 – 119.

Skowron, E. A., & Friedlander, M .L. (1998). The differentiation of self-Inventory: Development and initial validation. *Journal of counseling Psychology*, 45(3), 235-246.

Thoits. P. A. (1995). Stress, coping and social support processes: where are we? What next. *Journal health soc behave*, vol. 38, pp.53-79.

Terry. D. J. (1994). Determination of coping of state and situational factors. *Journal peers Soc psyche*, vol. 60, pp. 895-910.

Williamson, I. Sandage, S. J. & Lee, R. M. (2007). How social connectedness affects guilt and shame: Mediation by hope and differentiation of self. *Personality & Individual Differences*, 43(8), 2159-2170.

Weeks, J. W., Heimberg R. G., Fresco D. M., Hart, T. A., Turk, C. L., Schneier, F. R., & Liebowitz, M. R. (2005). Empirical validation and psychometric evaluation of the Brief Fear of Negative Evaluation Scale in patients with social anxiety disorder. *Psychological Assessment*. 17(2), 179-190.

Zue, J. B.; Hudson, J. I. and Rapee, R. M. (2007). The effect of attentional focus on social anxiety. *Behavior research and therapy*, 45, 2336-2341.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی